

Zpráva a posudek školitelky

Disertační práce: Mgr. Dominika Grygarová, *Zakoušení uměleckého díla jako vědecký a metodologický problém: nové výzvy „vědy o subjektivitě“ založené na neurovědách a fenomenologii*

Mgr. Dominika Grygarová zahájila své doktorské studium v akademickém roce 2012/2013. Studijní povinnosti plnila, až na drobné, patřičně zdůvodněné výjimky, v souladu s individuálním studijním plánem, opozdila se však s odevzdáním disertační práce a vyčerpala maximální možnou lhůtu pro její odevzdání. Grygarová byla od chvíle, kdy zahájila doktorské studium, odborně velmi aktivní. V roce 2013 se účastnila mezinárodní konference Art History and Bildwissenschaft: interfaces, interactions, antinomies, kterou na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně organizoval Prof. PhDr. Ladislav Kesner, Ph.D.. Od tohoto momentu se také datuje jejich úzká odborná spolupráce. Grygarová se stala členkou výzkumné skupiny *Obraz, mysl, mozek*, která funguje při Národním ústavu duševního zdraví, a která v uplynulých letech realizovala několik úspěšných grantových projektů. Grygarová byla autorkou či spoluautorkou řady odborných článků (vycházejících často v prestižních zahraničních časopisech) a knih. Během svého doktorandského působení na Ústavu dějin křesťanského umění získala mimo jiné pedagogické zkušenosti: v akademických letech 2013-2019 měla pravidelně v rámci svých kurzů na Ústavu pro dějiny umění tematickou přednášku o metodologických možnostech interdisciplinární spolupráce historie umění a neurověd. Při této příležitosti jsme také spolu se studenty diskutovali s Dominiou Grygarovou o praktických a teoretických zkušenostech, které získává v rámci svého působení v mezioborové výzkumné skupině *Obraz, mysl, mozek*, provádějící experimenty v oblasti "prožívaného zakoušení umění z perspektivy první osoby" v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech a také o postupu prací na její disertaci. V disertační práci se Grygarová rozhodla zpracovat téma výzkumu zakoušení uměleckých děl za pomoci metod kognitivních věd a fenomenologie a měla tak možnost zúročit své mnohaleté teoretické i praktické zkušenosti a také v rámci textu disertace využít výsledky výzkumných experimentů, které spoluiniciovala, nebo na kterých se podílela v rámci týmu, složeného z historiků umění a neurovědů. Grygarová se ovšem v rámci mezioborového dialogu přiklání k možnosti obohatit ideovou výměnu dějin umění a neurověd ještě o zásadní impuls z dalšího vědního oboru - filozofie a promýšlí otázku zakoušení uměleckého díla v metodologickém rámci, využívajícím podnětů historie umění, kognitivních neurověd a (zvláště Husserlovy) fenomenologie. Hlásí se tak k vyvíjené metodě neurofenomenologie a zajímá ji specifická pozice enaktivistických neurověd ve zkoumání procesu zakoušení uměleckého díla. Práce je poměrně obsáhlá, je však přehledně strukturovaná do šesti základních oddílů, které komplexní téma postupně otevírají, rozvíjí a zasazují do širokých mezioborových souvislostí. Grygarová prokazuje vynikající znalost recentní zahraniční literatury, dokáže však zvolenou problematiku nahlížet také historizujícím pohledem a z evropského bádání z oborů filozofie a estetiky, fyziologie, neurologie a psychologie vybírá relevantní podněty a zapojuje je do svých úvah. Práce je pro čtenáře nejpoutavější patrně v těch pasážích, ve kterých se teoretický výzkum protíná s praktickými experimenty a umělecká díla různé datace, provenience, médií i žánrů vstupují do intimního kontaktu s divákem. Právě o individualizovaného jednotlivce jde v rámci neurofenomenologického výzkumu především. Jak Grygarová sama výstižně konstatuje, cílem je "minuciózní autoportrét diváka namísto impresionistického davu" (varelovske "nasáknutí" subjektivitou).

Práce je silnou odbornou výpovědí také z toho důvodu, že jí zjevně předcházelo dlouhé a soustavné vyrovnávání se s nástrahami, které historičku či historika umění při kontaktu s oborem, jakým jsou kognitivní neurovědy, nevyhnutelně čekají. Grygarová se zjevně snažila rozřešit pro sebe dilema hrozby "nového pozitivismu", kterou by bezmezná důvěra v objektivní data vzešlá z exaktních experimentů mohla přinést. Proto je pojala jako "validace fenomenologických invariant zakoušení a individuálních kategorií zkušenosti". Místo aby vyvozovala absolutní pravdy, zachovává v procesu recepce uměleckého díla náznak tajemství a v závěru práce konstatuje, že "obousměrná výměna" mezi fenomenologií a neurovědními experimenty "je dalším důkazem, že poznávání, proces rozumění a interpretace" je "neuzavřený hermeneutický proces, hermeneutická spirála."